

Staatsbosbeheer Regio Noord
Trompsingel 1 9724 CX Groningen
T 050-7074444
www.staatsbosbeheer.nl

staatsbosbeheer

Oer 't veld-route

Wandelroute Orvelte

Het oude landschap van Drenthe

Een bezoek aan Orvelte is niet compleet als u het omliggende landschap niet hebt gezien. Zoals het dorp Orvelte zelf model staat voor het Drentse esdorp anno 1900, zo laat de omgeving het landschap uit die tijd zien. Weitjes, hooilanden, essen, houtwallen, heide en bossen zijn van oudsher nauw verbonden met het dorp. Samen vormden ze eeuwenlang de basis voor het boerenbestaan op het Drentse zand. Door mensenhand is een zeer gevarieerd, kleinschalig landschap ontstaan, dat hier nog grotendeels is bewaard en voor het overige in ere wordt hersteld. De gemarkeerde wandelroute geeft daarvan een goede indruk.

De route wordt in het veld aangegeven door palen met een rode kop. Er is een korte (4 km) en een langere (6 km) variant. De extra meters van de langere wandeling voeren door het Reijntjesbos, een gemengd bos op voormalige zandduinen. Langs de route vindt u een aantal genummerde palen. De nummers verwijzen naar de beschrijving in deze folder.

Oer 't Veld

Er zijn twee verklaringen van de naam Orvelte. De ene is dat er in de omgeving van Orvelte 'orre' of ijzeroer gewonnen werd. Volgens de andere uitleg zochten boeren uit Zweeloo een nieuw gebied om zich te vestigen. Dat lag voor hen 'oer 't veld' (over het veld) en Orvelte zou een verbastering daarvan zijn.

1 Schapendrift

U loopt het dorp uit over de Schapendrift. Dit is de weg waarover de dorpsheerder (de 'scheper') de schaapskudde iedere morgen naar de heide voerde en 's avonds weer terugbracht. Hij verzamelde de schapen 's morgens door te fluiten of op zijn hoorn te blazen, waarna de boeren hun staldeuren openzetten en de schapen naar buiten kwamen om zich bij de kudde te voegen. De mest die de schapen 's nachts in de stal achterlieten werd verzameld en over de akkers op de es verspreid.

2 Noordesch: historische akkers

Op de essen, de bouwlanden van het dorp, had iedere boer zijn eigen akkertjes. De Noordesch toont dit oorspronkelijke beeld: de acht hectare esgrond is verdeeld over meer dan vijftig perceeltjes. Daarop worden ook de traditionele gewassen verbouwd: winterrogge, aardappels, boekweit, haver, voederbieten. Met schapenmest, net als vroeger. De korenbloemen

Als u vroeg gaat wandelen kunt u de herder ontmoeten

en andere akkerkruiden die 's zomers tussen het graan bloeien, versterken het historische beeld. Uniek aan de Noordesch is dat hij al eeuwen op dezelfde manier wordt bewerkt en al die tijd nauwelijks is veranderd. Daarom is hij bestempeld tot archeologisch monument.

3 Begrensdde openheid

In nog een opzicht beantwoordt de Noordesch aan het klassieke beeld van een Drentse es: het open akkercomplex is aan alle kanten omgeven door opgaande en dichte begroeiing, in de vorm van houtwallen, struikgewas en bos. Dat hield wilde dieren, maar ook de eigen schapen en het andere vee van de dorpsbewoners bij de akkergewassen vandaan. Oude veldnamen voor delen van de es, zoals Heegakkers (van heg of haag) en Slienakkers (van sleedoorn), wijzen op de aanwezigheid van ondoordringbare randbegroeiing.

4 Houtwallen terug

Staatsbosbeheer probeert rond Orvelte het landschap van ruim een eeuw geleden te herstellen. In dit gedeelte zijn houtwallen die op de topografische kaart van 1900 staan, opnieuw aangelegd. Houtwallen dienden vroeger als afscheiding en veekeuring, soms ook om wilde dieren buiten te houden. Toen ze door de komst van prikkeldraad hun functie verloren, werden veel houtwallen opgeruimd. Hun terugkeer versterkt niet alleen het landschap maar biedt ook allerlei planten en dieren nieuwe leefruimte. Zo zijn de wallen een ideale broedplaats voor vogels als grasmus en geelgors.

5 De oude wilg

Wilgen zijn snelgroeiende bomen die het goed doen op natte grond. Als ze ouder worden krijgen ze een knoestig uiterlijk met veel dood hout. Door inrotting ontstaan holtes die geschikt zijn als broed- en schuilplaats voor allerlei vogels en andere dieren. Vaak vallen wilgen door inrotting en door de werking van de wind op de duur helemaal uit elkaar.

6 Herstel heide

Zoals bijna alle esdorpen in Drenthe lag Orvelte vroeger te midden van uitgestrekte heidevelden. Later is de meeste heide ontgonnen tot landbouwgrond of beplant met bos. Hier is het bos verwijderd en de landbouwgrond afgeplagd, zodat de heide kan terugkeren. De begrazing door de schaapskudde helpt daarbij. Het herstel van de heide is een proces van tientallen jaren, maar de eerste aanzetten zijn al duidelijk te zien.

7 IJzertijdboerderij

In 1978 is op deze plek een boerderij uit de IJzertijd (700 v. Chr. tot begin jaartelling) gereconstrueerd. Opgravingen elders in Drenthe gaven aanwijzingen hoe zo'n boerderij eruit moet hebben gezien. De constructie bestaat uit eiken palen. De wanden zijn gevlochten van twijgen en aangesmeerd met leem, op het dak ligt riet. Het boerengezin leefde hier samen met zijn dieren in één ruimte. Bij de boerderij staat een 'spieker'. Zo'n voorraadschuur stond op palen om te voorkomen dat dieren zich te goed zouden doen aan de oogst. In 2002 is de boerderij door Staatsbosbeheer met veel hulp van vrijwilligers compleet gerestaureerd. Voor de boerderij is een reconstructie van 'raatakkers' uit de IJzertijd te zien. De boeren van toen verdeelden hun land met walletjes in vierkante akkers in een dambordpatroon.

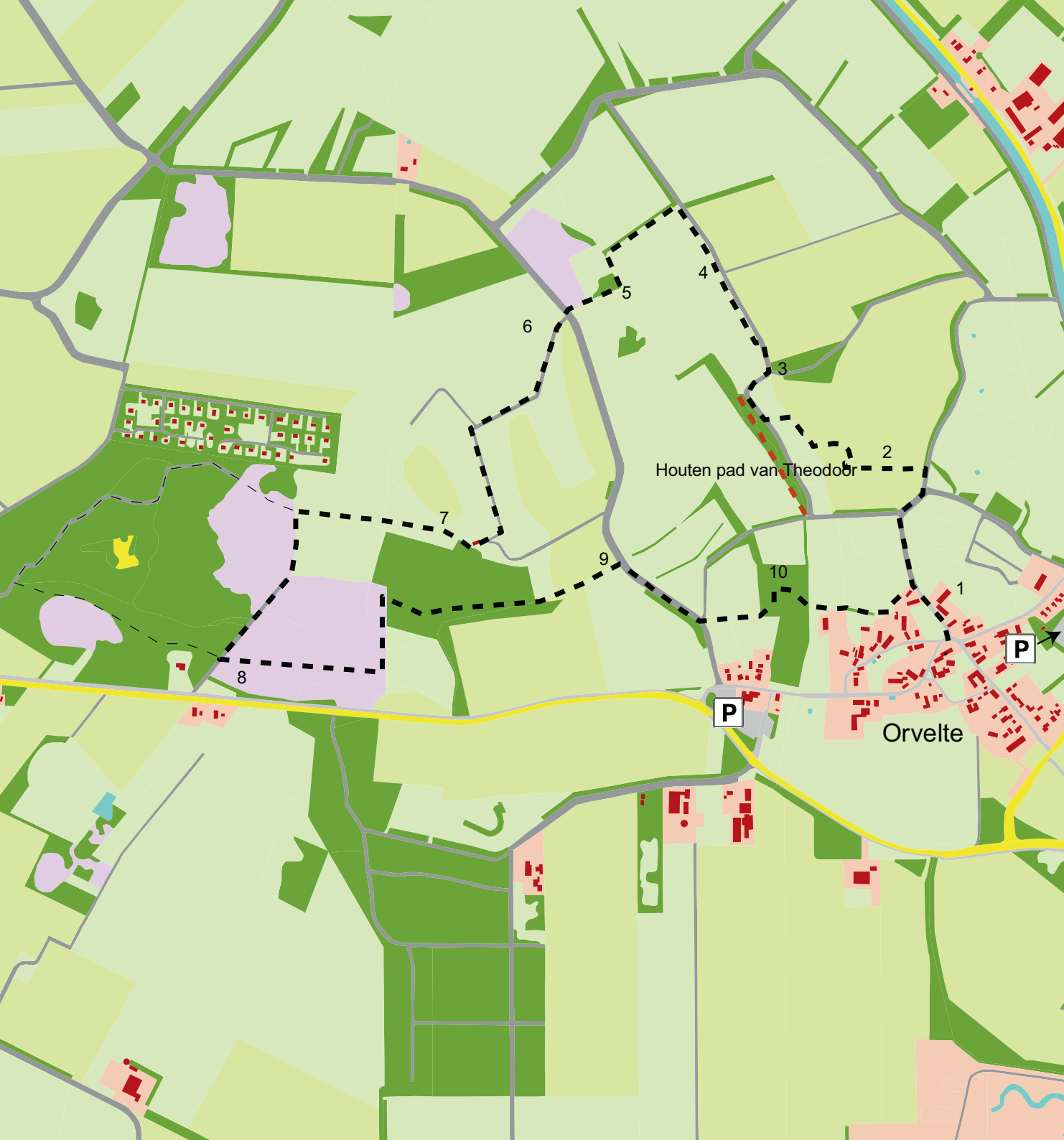
8 Voormalig stuifzand

Aan de opvallende heuvels en dalen is goed te zien dat het Reijntjesveld een stuifzandgebied is geweest. Zulke zandverstuivingen ontstonden meestal door te intensieve beweiding van de heide met schapen en door het vele afplaggen. Later is het zand weer begroeid geraakt met mossen, gras en heide. Hier en daar vestigen zich bomen en zonder begrazing of andere maatregelen verandert het gebied op den duur in bos.

9 Vlasveentje

Bij werkzaamheden in 2003 ontdekten medewerkers van Staatsbosbeheer bij toeval dat hier een ven verstopt zat onder een opgebrachte laag grond. Achteraf had men het kunnen weten: het was altijd al een natte laagte, waar de weg met een boog

Houten pad van Theodor

Orvelte

P

P

8

7

6

5

4

3

2

10

9

1

Het houten pad van Theodore is een verhaal over een avontuurlijk varkentje, dat kinderen zelf kunnen beleven

omheen liep. Het herstelde ven is ‘Vlasveentje’ gedoopt omdat bij het uitgraven bosjes vlas tevoorschijn kwamen. Die vondst geeft aan dat dit ven, net als andere vennen in Drenthe, vroeger is gebruikt om er vlas in te ‘rotten’. Daarbij werd het vlas minstens een week lang ondergedompeld in water om de vezels los te weken. De vlasteelt in Orvelte heeft een markante geschiedenis: van 1917 tot 1968 stond hier de enige Drentse vlasfabriek.

10 Tolhuisbos

Het Drenthe van de negentiende eeuw was arm aan bos. De oorspronkelijke bossen waren helemaal verdwenen. Alleen in de directe omgeving van de esdorpen waren kleine stukjes bos te vinden; de bewoners moesten immers toch ergens hun hout vandaan kunnen halen. Het Tolhuisbos is een voor-

beeld van zo’n voormalig ‘gebruiksbos’. Aan de weelderige hulst is te zien dat het om een oud bos gaat. In het bos liggen putten waar waarschijnlijk leem gegraven is. Er zijn aanwijzingen dat er een eendenkooi heeft gelegen.

Verder in en rond Orvelte

In het monumentale esdorp Orvelte is van alles te beleven. Er zijn demonstraties van oude ambachten, exposities, voorstellingen en nog veel meer. Het dorp is voor voetgangers en fietsers vrij toegankelijk; voor sommige attracties betaalt u entree. Naast de Oer ’t Veld-route zijn er meer wandel- en fietsroutes rond Orvelte en er worden geregeld excursies gehouden. Speciaal voor kinderen is er het Houten pad van Theodoor, een avontuurlijke route met spannende speelplekjes.

Aan de Dorpsstraat 3 is het gezamenlijke informatiecentrum van de Stichting Het Drentse Landschap en Staatsbosbeheer gevestigd. Hier vindt u alle informatie over routes en activiteiten in en rond Orvelte. Het informatiecentrum is van 1 april tot 1 november dagelijks geopend van 10.00 tot 17.00 uur.

Informatie

Voor meer informatie kunt u terecht bij Staatsbosbeheer Midden-Drenthe, Ieberen 1, 9442 TJ Elp, telefoon 0592 – 29 21 90. Of kijk op www.staatsbosbeheer.nl